

R

Barn av vår tid

Barns berättelser om sin reglerade vardag

Ylva Odenbring

Sammendrag

Idag spenderar barn i Västvärlden allt mer av sin tid i olika utbildningsinstitutioner och i organiserade fritidsaktiviteter. Hur barn själva upplever sin vardag vet vi idag inte särskilt mycket om. Det är med bakgrund av detta som föreliggande artikel närmare studerar hur svenska och amerikanska barn beskriver och erfar sin vardag och sitt vardagsliv. Studiens resultat visar att barnens berättelser, oberoende av land, ramas in utifrån diskurser kring en allt mer reglerad vardag. De amerikanska barnen uttrycker en önskan om fler möjligheter till mer fri lek, medan de svenska barnen uttrycker en önskan om mindre stress i sin vardag.

Abstract

Children's daily lives in Western societies revolve more and more around the time they spend in different educational settings and in organised free-time activities. However, we still have little knowledge about how the children themselves experience their daily lives. It is against this background that the current study investigates Swedish and American children's views on their everyday lives. Regardless of country, the children's narratives are framed from discourses connected to regulated and structured days. The American children expressed a desire for more opportunities to free play, whereas the Swedish children expressed a desire for less stress in their everyday lives.

Inledning

Barns vardag i Västvärlden kretsar till stor del kring tiden de spenderar i olika utbildningsinstitutioner och fritidsaktiviteter. Sociala och politiska reformer de senaste 150 åren har inneburit att barns välfärd och rättigheter är starkt sammankopplade till rätten till utbildning (Odenbring 2014). Detta innebär att barndomen allt mer har kommit att institutionaliseras i och med att barn tillbringar en stor del av sin tid i olika utbildningsinstitutioner såsom i förskola, i skola och på fritidshem (Hellman och Odenbring 2017). Utöver tiden som barn tillbringar i

dess utbildningsinstitutioner ägnar sig många barn åt olika fritidsaktiviteter och barn i skolåldern har dessutom läxor. En del forskare talar om att barndomen allt mer har kommit att kretsa kring att bli "det ideala barnet", vilket innebär att specifika kompetenser värderas som särskilt viktiga inför ett framtida liv (Markström 2011; Odenbring och Lappalainen 2013; Popkewitz 2003).

För att förstå den existerande sociala ordningen i samhället måste alla sociala grupper inkluderas och höras – en av dessa grupper utgörs av barn. Samhället har en intention att lyssna och ta vara på

barns röster, däremot är det inte alltid givet att barns röster faktiskt hörsammas (Arenhill Beckman och Tullgren 2015). Det är genom att lyssna på barnen själva och ta det barnen säger på allvar som vuxna kan få en bättre förståelse för barns världar och behov och därmed skapa en grund för att realisera barns rättigheter (Harcourt och Hägglund 2013). Att utgå från perspektiv som relaterar till barns perspektiv ställer också krav på att fånga barns röster, tolka vad som uttrycks samt fundera över hur barns röster faktiskt tas tillvara (Arenhill Beckman och Tullgren 2015).

Det är mot bakgrund av detta som denna studie har sin utgångspunkt att studera hur barn erfar sin vardag. Föreliggande studie är en komparativ intervjustudie med avsikt att bidra med ny kunskap om hur sex- och sjuåriga barn i Sverige respektive USA upplever i sin vardag. Föreliggande frågor har väglett undersökningen: 1) Hur upplever barnen i studien sin vardag? och 2) Vad beskriver barnen som väsentligt för ett balanserat vardagsliv?

Forskningsöversikt

Forskningslitteraturen om barns vardagsliv och livsvillkor pekar på att familjers sociala och ekonomiska situation är viktig för barns möjligheter till en likvärdig barndom (Ball 2003; Harju 2013; Näsman 2012). Såväl svensk som internationell forskning pekar på betydelsen av barns sociala bakgrund när det handlar om vilka möjligheter de har att delta i olika fritidsaktiviteter samt vilken typ av aktiviteter de deltar i (Harju 2013; Lareau 2000; Näsman 2012; Tomanovi 2004). Bland annat visar forskning att barns möjligheter att delta i fritidsaktiviteter hänger ihop med familjens ekonomiska situation. Forskning pekar också på att de barn och unga som inte har råd att delta i fritidsakti-

viteter också riskerar att få försämrade möjligheter med att skapa sociala relationer med andra barn (Harju 2013; Näsman 2012). På lång sikt kan detta också leda till hälso-relaterade problem och ett socialt utanförskap (UNICEF 2014).

Barn och unga som växer upp i vad som socialt kan definieras som medelklass har andra förutsättningar att delta i olika fritidsaktiviteter jämfört med barn som växer upp i familjer med knapp ekonomi (Lareau 2000; Tomanovi 2004). Emellertid visar forskning att det inte endast är fritidsaktiviteter som är avgörande för barns välbefinnande. Närvarande föräldrar är också centralt för barns hälsa och välbefinnande (Berntsson och Ringsberg 2014). Forskning visar vidare att föräldrars arbetstider och ökade krav på tillgänglighet skapar hinder för föräldrar att spendera tid med sina barn, vilket leder till att många barn och unga både känner sig ensamma och vilsna (Odenbring, Johansson och Lunneblad 2016).

Forskning pekar inte bara på betydelsen av social bakgrund när det handlar om vilken typ av fritidsaktiviteter barn deltar i, utan också vilken typ av kulturella aktiviteter som barn deltar i tillsammans med sina föräldrar (Garcia 2015). Garcias studie visar att det framför allt är mammans utbildningsnivå och sociala position som är avgörande för vilken typ av kulturella aktiviteter barn deltar i tillsammans med sina föräldrar. Mammans kulturella kapital är också avgörande för vilka aktiviteter som barn deltar i tillsammans med sina fäder, eftersom det i regel är mödrarna som både reglerar innehåll och typ av kulturell aktivitet. Av studien framkommer det att tv-tittande var en mer vanligt förekommande aktivitet i familjer med knapp ekonomi och förklaringen till detta, menar Garcia, hör samman med att det är en relativt billig fritidsaktivitet som inte kostar några extra pengar.

Samtidigt finns det forskning som ger en något annorlunda bild av hur barns fritid och vardagsliv kan förstås. Roets at al. (2015) utmanar bilden av att marginaliserade barn är passiva. Trots den ekonomiska utsattheten erfar barnen i den undersökta studien en meningsfull fritid, vilken skapar olika lärandeprocesser och livserfarenheter. För dessa barn blir dessa erfarenheter grunden för att skapa bättre förutsättningar för sig själva och sin familj i framtiden.

Forskningslitteraturen om barns fritid visar också att barn gör många olika saker och deltar i många olika former av aktiviteter under den tid som barnen själva definierar som sin fritid eller fria tid. Griffiths (2011) komparativa studie av nio- till elva-åriga barns fritidsaktiviteter i landsbygdsområden i Storbritannien och USA visar flera likheter både vad gäller interkulturella likheter som kontextuella likheter. Barnens fritidsaktiviteter involverade allt från att ta hand om sina husdjur, umgås med vänner, att inte göra någonting särskilt, fiska eller shoppa.

Samtidigt visar forskning på att barns möjligheter till egen tid har förändrats över tid (Hofferth och Sandberg 2001). Idag ägnar barn allt mer av sin fria tid åt organiserade aktiviteter och allt mindre tid åt egenvalda aktiviteter. En del forskare menar att barnens reglerade fritid och den ökade tiden som spenderas inomhus hör samman med föräldrars oro över barnens säkerhet (Griffiths 2011). Liknande tendenser har identifierats i Skår och Kroghs (2009) forskning. Deras studie pekar på att barns fritidsaktiviteter har blivit allt mer vuxenkontrollerade och att dessa aktiviteter allt oftare sker i särskilt avsedda fritidsanläggningar. Vidare visar Skårs och Kroghs studie på att barns utomhusaktiviteter och erfarenheter av att vistas i naturen är starkt avhängigt föräldrarnas egna intressen och prioriteringar för dylika

aktiviteter. Ytterligare en aspekt som framträdde i studien rörande barns begränsade utomhusaktiviteter och möjligheter till spontan utomhusvistelse är också kopplad till uppfattningar om barnens säkerhet. Idag finns en större och ökad rädsla och oro för att barnen ska skada sig i samband med utomhusaktiviteter, skriver Skår och Krogh.

Denna forskningsgenomgång visar några tendenser inom forskningen och huvudsakligen finns två huvudspår: 1) barns uppväxtvillkor kopplad till möjligheter till och typ av fritidsaktiviteter samt 2) barns organiserade fritidsaktiviteter. Komparativa studier som närmare studerat barnens perspektiv på barndom och vardagsliv tillhör emellertid fortfarande undantagen. Givet detta är det denna studies ambition att bidra med ny kunskap om hur barn i Sverige och USA erfar sin vardag.

Studiens design

Föreliggande studie är en intervjustudie baserad på intervjuer med barn i åldrarna 6–7 år i Sverige respektive USA. Barnen i studien har medel- och övre medelklassbakgrund. En viktig aspekt för studiens genomförande och syfte har varit att deltagarnas ålder och sociala bakgrund har varit jämförbara. Ytterligare en aspekt är att studien rör barn som lever och växer upp i Västvärlden. Centralt i denna studie har också varit de likheter som berör barnens vardag, tiden de tillbringar på olika utbildningsinstitutioner och barnens organiserade fritid.

Den svenska delen av studien genomfördes med barn som bor i ett innerstadsområde i en av Sveriges storstadsregioner. I likhet med motsvarande stadsdelar i städernas innerområden i Sverige och Europa är stadsdelen en medelklassstadsdel (Milner och Lomotey 2014). I stadsdelen har en stor andel av invånarna högskole- eller univer-

sitetsutbildning och inkomstnivån i området är högre än genomsnittet i kommunen. Barnen i den svenska delen av studien gick i en kommunal förskoleklass. Förskoleklassen är en fristående, frivillig och ettårig skolform som riktar sig till barn som är sex år. Läsåret efter förskoleklassen, det vill säga det år då barnet fyller sju år, börjar barn i Sverige den nioåriga obligatoriska grundskolan (SFS 2010: 800).

- Mammans kulturella kapital är också avgörande för vilka aktiviteter som barn deltar i tillsammans med sina fäder, eftersom det i regel är mödrarna som både reglerar innehåll och typ av kulturell aktivitet.

Den amerikanska delen av studien genomfördes med barn som bor i villaförorter i delstaterna New Jersey (New York City-området) och Virginia (Washington DC-området). Att studien genomfördes i två delstater och specifikt New Jersey respektive Virginia hör samman med mina möjligheter till tillträde, det vill säga mina möjligheter att få tillgång till informanter till studien. Både inkomstnivån och utbildningsnivån i de bostadsområden där barnen bor är högre än genomsnittet i respektive delstat. Definitionen av förort i den amerikanska kontexten skiljer sig något från svenska och europeiska sammanhang. I USA utgörs förorter vanligen av medel- eller övre medelklassområden. Motsvarande bostadsområden finns också i Sverige och Europa, men vanligen används termen förort för att referera till socialt och ekonomiskt utsatta bostadsområden i städernas ytterområden (Beach och Sernhede 2012; Odenbring, Johansson, Hammarén och Lunneblad 2016). Barnen i den amerikanska delen av studien gick i kommunala skolor. I

USA börjar barnen skolan vid sex års ålder. För att få börja första klass i USA måste barnet ha fyllt sex år innan eller på dagen den 31 augusti det läsår då första skolåret inleds.

Studien följer rådande etiska principer för forskning som rör människor. Då deltagande barn är minderåriga har samtyckesformulär lämnats ut till barnens vårdnadshavare. Såväl vårdnadshavare som barn har fått information om projektet och fått ge sitt samtycke till deltagande i studien. Med hänsyn till deltagarnas integritet har samtliga medverkade getts fiktiva namn (Vetenskapsrådet 2011).

Studien omfattas av totalt 27 intervjuer med barn. Intervjuerna omfattar både individuella intervjuer och fokusgruppintervjuer. Denna artikel baseras på några av studiens s.k. fokusbarn. Fokusbarnen har valts ut utifrån ett antal olika kriterier. Den sammanlagda intervjutiden, tiden som spenderats med respektive barn samt kvaliteten på intervjun kom att utgöra viktiga kriterier för detta urval. Därtill har de gemensamma teman som framkommit i barnens berättelser också utgjort urvalskriterium för vilka barns berättelser som är i fokus i denna artikel. I artikeln utgörs fokusbarnen av totalt sex barn, tre barn från respektive land. De svenska fokusbarnen som presenteras i denna artikel är Sebastian (sex år), Siri (sex år) och Sven (sex år) och de amerikanska fokusbarnen är Alexander (sju år), Andrew (sex år) och Amanda (sju år).

Metodologi

Metodologiskt har denna studie sin utgångspunkt i ett barndomssociologiskt perspektiv. Centralt för detta perspektiv är en förståelse för barndomen som en social kategori (Qvortrup 1993). En central utgångspunkt för detta perspektiv handlar om att ha

utgångspunkt i vad barndommen innebär för barnen själva. Som social grupp betraktat har sociala, ekonomiska, politiska och kulturella parametrar betydelse för hur barns barndom konstrueras och därmed hur barn erfar sin vardag. Givet detta finns det multipla former av barndom. I detta sammanhang är det av vikt, menar forskare, att ge barnen själva en röst och ta deras perspektiv i beaktning (Harcourt och Hägg-lund 2013). Forskning lyfter därför fram betydelsen av att studera barns perspektiv av sin vardag (Einarsdottir et al. 2009). Detta har i sin tur inneburit en ökad uppmärksamhet gentemot metoder som involverar barn i forskning.

- Detta innebar att barnen fick berätta och beskriva situationer och aktiviteter i sin vardag som de upplevde som roliga och stimulerande respektive jobbiga och tråkiga.

Ett sätt att som forskare få tillträde till barns världar och erfarenheter är genom att lyssna på barn under tiden som de ritar teckningar. Denna metod har flera fördelar. Teckningen i sig är meningsbärande genom att fokus läggs på barnets perspektiv. Det är genom barnets verbala och visuella berättelse som forskaren får en inblick i barnets erfarenhetsvärldar och perspektiv (Einarsdottir et al. 2009). Einarsdottir et al. (2009) har arbetat fram fem punkter som de menar är centrala i användandet av teckningen som metodologiskt redskap. Föreliggande studie har inspirerats och tagit sin utgångspunkt i detta arbete. De fem huvudpunkterna är emellertid något ombearbetade och utvecklade för att bättre passa fokus i föreliggande studie. Syftet med att använda teckningen som metodologiskt redskap i denna studie har varit att:

- Erbjuder ett välbekant redskap för barnet
- Skapa ett sammanhang där barnet kan känna sig tryggt och kan fokusera på ritandet under samtalet. Detta innebär att själva samtalet fokuserar själva teckningen
- Skapa ett sammanhang där barnet får styra och ha kontroll över sitt deltagande och forskningsprocessen. Genom att kombinera att låta barnen rita och samtidigt samtala får barnet möjlighet att använda olika uttrycksformer för att ge sitt perspektiv kring sin vardag och beskriva sina erfarenheter kring detta
- Uppmuntra barnet att ta tid på sig att besvara frågorna medan det ritar
- Att som forskare vara observant på att en del barn föredrar att använda en kombination av verbal och icke-verbal kommunikation i sina berättelser.

Att utgå från barns teckningar i samtal med barn skapar förutsättningar för barnet att prata om sig själv och om sina erfarenheter. Barns teckningar skapar också möjligheter för barnet att sätta agendan utan påverkan från exempelvis lärare eller föräldrar (Griffiths 2011). Då intresset i föreliggande studie riktats mot barns vardag och vardagsliv utifrån en vidare och generell mening var intervjufrågorna öppet ställda. Detta innebar att barnen fick berätta och beskriva situationer och aktiviteter i sin vardag som de upplevde som roliga och stimulerande respektive jobbiga och tråkiga. Intervjuerna liknade mer ett samtal än regelrätta intervjuer. Under mina samtal med barnen berättade de om sin vardag samtidigt som de ritade det som de beskrev. I vissa fall skrev barnen också om olika situationer och aktiviteter i sin vardag. Intervjuerna tog mellan 30 minuter till en timma att genomföra. Samtliga intervjuer har spelats in och därefter har de transkriberats ordagrant.

Utgångspunkten i denna studie har varit att utgå från barnens berättelser och att teoretiskt analysera hur barnen i studien beskriver och förstår sin vardag och vilka diskurser som framträder som centrala i dessa berättelser (Fairclough 1992). Fairclough (1992) talar om tre dimensioner av diskursanalysen, vilka föreliggande studie har sin utgångspunkt i:

- Analys av diskursiva praktiker på makronivå, det vill säga fokus är på intertextualiteten och interdiskursiviteten av datamaterialet
- Analyser av texten och mikroanalyser av den diskursiva praktiken
- Analyser av den sociala praktiken som diskursen är en del av. Intentionen i föreliggande studie är med andra ord att närmare analysera barndom och barnens vardag utifrån ett vidare samhällsperspektiv, det vill säga den sociala praktiken, samt analysera hur barnens berättelser anknyter till barndom utifrån diskursiva praktiker på såväl makro- som mikronivå.

Analyserna av barnens berättelser ger en fingervisning om hur dessa diskurser uttrycks och formuleras av barnen. I denna artikel presenteras två av de huvudteman som utkristalliserats i de empiriska analyserna: 1) lek och institutionaliserad vardag samt 2) stress. Det är utifrån dessa teman som studiens resultat presenteras.

Lek och institutionaliserad vardag

Lek och sociala relationer med andra barn utgör en central del i många barns liv (Johansson 2008; Kragh-Müller och Isbell 2010). Detta var något som även barnen i föreliggande studie beskrev som en viktig del

av vardagslivet. Möjligheterna att leka och spendera tid tillsammans med kompisarna varierade emellertid. De svenska barnen uttryckte i större utsträckning att de lekte under hela dagen, inomhus såväl som utomhus, i förskoleklassen och under fritiden. Resultaten pekar också på att de amerikanska barnens möjligheter att leka utomhus var mer reglerade och mer styrta av väderförhållanden och temperatur. Under vinterhalvåret när det regnar eller snöar är de amerikanska barnen huvudsakligen inomhus. Detta var inte lika uttalat bland de svenska barnen, som beskrev att de vanligen lekte utomhus under årets alla årstider, oavsett väder. Ett av de svenska barnen, Siri, uttryckte att hon föredrog att leka utomhus under förskoleklassdagen.

Siri: Ofta brukar jag leka med lera där ute.

YO: Vad gör du då?

Siri: Det är inte så vanlig lera med händerna, utan sån utelera.

YO: Vad gör du med utelera?

Siri: Jag brukar mosa den, det finns riktigt klabbig lera, inte bara jord.

YO: Brukar du vara själv eller är ni flera barn?

Siri: Vi brukar vara jättemånga.

YO: Är det barn från förskoleklassen eller är även andra barn med?

Siri: Det är bara barn från förskoleklassen. De andra vill inte vara med för de vill inte smutsa ner sig. De tycker inte om det. /.../. Men jag leker oftast ute.

I de amerikanska barnens berättelser framträder en bild av en betydligt mer strukturerad vardag som omfattades av långa skoldagar följt av läxor och olika fritidsaktiviteter. De barn som hade två förvärvsarbetande föräldrar gick dessutom på after-school programs, vilket kan sägas motsvara

fritidshem. Att själv styra över sin fritid och träffa sina kompisar blev i och med detta ytterst begränsat för de amerikanska barnen. Detta innebar att möjligheten att träffa kompisar utanför skolan var begränsat under veckodagarna. Detta var något som bland annat Alexander lyfte fram.

YO: Varför träffar du dina kompisar mest under helgerna?

Alexander: För det är då vi är lediga. På torsdagar har vi språklektioner, på måndagar och onsdagar spelar vi tennis och på fredagar spelar vi tennismatch.

Liknande tendenser framträder i Amandas berättelse. För Amandas vidkommande innebar det att hon endast träffade sina kompisar under helgerna. Möjligen kan detta också förklara det lite trevande svaret på vad hon brukade hitta på med sina kompisar. Något som emellertid Amanda berättade om med stor entusiasm var det nyligen bildade tjejbandet Girl Power. Bandet var vid intervju tillfället fortfarande i sin linda, men flickorna i bandet har redan börjat skriva sångtexter som alla har ett tydligt kärleksbudskap.

Amanda: Vi har precis bildat vårt band så vi har inga instrument än. Men vi har gjort papperstrummor alltså klassiska trummor.

YO: Har bandet något namn?

Amanda: Girl Power. Men Sassy Cats, alltså just nu heter vi Girl Power, men vi tänker, inte jag, men några andra i bandet vill att vi ska byta namn till Sassy Cats. /.../ Men jag gillar Girl Power.

Av berättelserna att döma utgör den fria leken en viktig del i barnens liv. I de amerikanska barnens berättelser framträder en vardag som närmast är schemalik med

dagar som är tydligt strukturerade och organiserade. När det handlar om möjligheterna att låta sina barn delta i after-school programs är familjens ekonomiska förutsättningar avgörande för detta. Sonenstein et al. (2002) pekar på att familjeform och inkomst är viktiga faktorer för vilken typ av barnomsorg amerikanska föräldrar har möjlighet att erbjuda till sina barn. Familjer bestående av två förvärvsarbetsande föräldrar med höga inkomster har både bättre ekonomiska resurser och mer tid jämfört med andra familjer. Höginkomstfamiljer är också den familjegrupp som i större utsträckning har sina barn i before- och after-school programs (Sonenstein et al. 2002).

I barnens berättelser framträder även en diskurs som omgärdas av vuxnas regler. Vuxnas olika förhållningsregler styr även barnens möjligheter till vilka lekaktiviteter de har möjlighet att utöva. Ett av de amerikanska barnen, Andrew, beskrev skoldagen som enformig och önskade att det skulle finnas mer lekinslag i skolvardagen, och som han uttryckte det: "Att få leka hela dagen med allting". När det handlade om hur lekaktiviteter reglerades under skoldagen berättade exempelvis Andrew om ett tillfälle när han och några klasskamrater hade tagit med sina gosedjur till skolan.

YO: Vad leker ni med i skolan?

Andrew: Vi leker med saker som vi tar med.

YO: Vad tar ni med för saker då?

Andrew: Gosedjur

YO: Gosedjur?

Andrew: Mmm, men det får vi inte längre.

YO: Varför får ni inte det?

Andrew: För vi kanske tappar bort dem.

Även i Andrews berättelse framträder kreativa inslag i leken. Barnens entusiasm att leka med gosedjur under skoldagen delades

emellertid inte av de vuxna på skolan. Enligt Andrew var anledningen till förbudet mot gosedjur på skolan att barnen riskerade att tappa bort dem. I linje med de amerikanska barnen uttryckte de svenska barnen att deras lekaktiviteter i vissa sammanhang också var omgärdad av vuxnas förhållningsregler och detta gällde även i hemmiljön.

Sven: Vi får inte bestämma när vi ska busa.

YO: Får ni inte det?

Sebastian: Det får vi väl.

Sven: Det säger min mamma, för då går saker sönder.

YO: Vad hände då?

Sven: En gång gick ett verktyg sönder.

I barnens berättelser framträder betydelsen av att få leka. Samtidigt finns det situationer i barnens vardag som reglerar deras möjligheter att leka och leka med vad de vill, eftersom de vuxna har specifika krav på ordning och reda. Oavsett land vittnar barnens berättelser om betydelsen av att få möjlighet att leka med vännerna. Barnen berättar entusiastiskt om sina olika typer av lekaktiviteter och de olika formerna av kreativa inslag som omgärdar dessa.

Stress

I de svenska barnens berättelser framträdde ytterligare en dimension av en strukturerad vardag, nämligen de dagliga rutinerna. Dessa berättelser rörde särskilt morgon- och eftermiddagsrutinerna i samband med att de skulle lämnas och hämtas i förskoleklassen. När det handlade om morgonrutinerna kretsade dessa berättelser främst kring stressen med att hinna i tid, men jobbiga småsyskon var också besvärande, enligt barnen.

Sven: Ibland när vi ska till skolan [barnen refererar till förskoleklassen som skola] skriker min lillebror så mycket att det tar typ en timme innan vi kommer till skolan. Siri: Och när jag är trött på morgnarna när de [föräldrarna] har väckt mig och när vi ska springa till skolan då är det jobbigt /.../. Efter skolan då ska jag hem och det är jättejobbigt för då ska jag hämta lillasyster [på förskolan].

Rutiner likt de beskriva är något som majoriteten av barn i Sverige upplever varje dag. Detta hör samman med att barnen i den undersökta studien, likt många andra barn i Sverige, har förvärvsarbetande föräldrar. Sett både utifrån ett vidare samhällsperspektiv och utifrån ett historiskt perspektiv har Sverige en relativt lång tradition av att både kvinnor och män förvärvsarbetar. Detta har också inneburit att mannens försörjarroll inte har kommit att bli lika uttalad som i många andra länder, inte minst jämfört med andra europeiska länder (Florin och Nilsson 2000).

- Samtidigt pekar studien på några av tendenserna om att vara barn av vår tid.

Av barnens berättelser att döma upplever de morgon- och eftermiddagsrutinerna som särskilt stressiga inslag i vardagen. På morgnarna har familjerna ett pressat schema för att alla familjemedlemmar ska hinna i tid och liknande procedur upprepas under eftermiddagarna när föräldrarna ska hämta sina barn efter jobbet. Särskilt morgnarna upplevdes som stressiga, enligt barnen. Sven och Siri resonerade vidare kring detta.

YO: Vad är det då som gör att det är så stressigt på morgnarna?

Sven: Det tjasas så mycket.

Siri: Och när du måste skynda dig.

Sven: Att springa är jobbigt för man flåsar.

Siri: Man hinner knappt välja kläder innan man går.

Sven: Och så fryser man när man går ut. Det är jättetråkigt. Jag gillar absolut inte det.

Siri: Och när mamma tjarar, då blir jag arg.

YO: Vad är det hon tjarar om då som gör att du blir arg?

Siri: Att jag inte får göra någonting. /.../

YO: Stressar man ofta?

Siri: Ja, jätteofta, eller hur Sven?

Sven: Ja.

YO: Att stressa det är jobbigt?

Siri: Det är det jobbigaste.

YO: Är det allra jobbigast?

Siri: Ja, det är det jobbigast, tycker jag.

Sven: Det tycker jag också. /.../

YO: Är det skönt att ta det lite lugnt också?

Siri: Jaaa.

Resultaten pekar på att tjar och stress var något som barnen upplever som jobbigt och tufft. Ett lugnare tempo i vardagen och att få möjlighet att varva ner och ta det lugnt är något som är väsentligt för barnen. I en rapport från Barnombudsmannen (2003) framgår det att allt fler barn och unga upplever stress i sin vardag. Denna ökning har även krupit ner i åldrarna. Bland barn i förskole- och skolåldern pekar enkätstudier på att stressen bland annat utgörs av stress i samband med att barnen ska lämnas på förskolan, förskoleklassen eller skolan på morgnarna, stora barngrupper, för få vuxna i den pedagogiska verksamheten, lek som avbryts på grund av strukturerade och schemalagda dagar samt korta och stressiga skolluncher i en bullrig miljö.

Diskussion

Denna studie har närmare studerat hur barn i Sverige respektive USA upplever sin vardag. Metodologiskt utgår studien från ett barndomssociologiskt perspektiv. Centralt för detta perspektiv är att studera hur barn erfar sin barndom och vad barndom innebär för dem själva (Qvortrup 1993). Utgångspunkten för denna studie har varit att närmare analysera hur barnen beskriver och förstår sin vardag samt vilka diskurser som framträder som centrala i dessa berättelser (c.f. Fairclough 1992).

Barnen i föreliggande studie har motsvarande medelklassbakgrund och ålder. Metodologiskt har barnens liknande klassbakgrund och ålder varit centrala faktorer för att kunna genomföra en komparativ studie av detta slag. Barnens dagliga aktiviteter omfattas av en institutionaliserad vardag i förskoleklass eller skola, after-school programs, lekaktiviteter och organiserade fritidsaktiviteter. De diskurser som tydligt framträder i barnens berättelser handlar om en allt mer reglerad och strukturerad vardag. Barnen i USA pratar om en reglerad vardag i termer av långa skoldagar, läxor och fritidsaktiviteter. Barnen i Sverige, ger i likhet med flera av barnen i USA, uttryck för en reglerad vardag. I dessa berättelser är emellertid fokus på de dagliga rutinerna och det tjar och den stress som barnen upplever i samband med detta. Stress var inte något som de amerikanska barnen explicit uttryckte, även om det möjligen var något som uttrycktes mellan raderna när de pratade om låga skoldagar, läxor och organiserade aktiviteter.

Resultatet presenterat i denna studie är baserat på ett begränsat antal intervjuer, vilket naturligtvis innebär att det är svårt att dra några generella slutsatser om barns perspektiv på och erfarenheter av sin var-

dag. Samtidigt pekar studien på några av tendenserna om att vara barn av vår tid. De diskurser som framträder i barnens berättelser anknyter till existerande diskurser i många västerländska samhällen, nämligen att vardagslivet för många människor, vilket i högsta grad även omfattar barnen, har blivit allt mer inrutat och reglerat. För barnens vidkommande innebär detta att veckodagarna blivit allt mer institutionaliserade, fritidsaktiviteterna allt mer organiserade och den fria tiden blivit allt mer reglerad och begränsad. Barnens beskrivningar av sin vardag kan anknytas till diskurser av barns tid som överorganiserad. Utifrån resultatet i denna studie kan man tala om en överorganisering i generell mening i och med att barnens vardag är organiserad och strukturerad från morgon till kväll. Inte minst är Alexanders uttalande att "För det är då vi är lediga" träffande. Studiens resultat visar också att de amerikanska barnen efterfrågar fler möjligheter till fri lek, medan de svenska barnen uttrycker vikten av mindre stress i sin vardag.

Att fånga barns röster kräver inte enbart förståelse och insikt i vad barnen uttrycker, utan också hur barns röster faktiskt tas i beaktning inte minst då det handlar om att skapa en mindre stressig och meningsfull vardag för barnen och därmed ett ökat välbefinnande generellt. Det finns med andra ord all anledning att studera dessa frågor vidare och inte minst göra större och fördjupade komparativa studier rörande barns perspektiv av sin vardag och sitt vardagsliv. Vidare finns det anledning att studera barns perspektiv av sin vardag utifrån olika socioekonomiska faktorer, det vill säga intervjuva barn med varierade sociala bakgrunder.

Tack till

Jag vill rikta ett stort tack till de oberoende granskarna som bidragit med värdefulla synpunkter till att förbättra artikeln. Jag vill också rikta ett stort tack till Ingrid Fex Odenbring och Björn Odenbring som har korrekturläst artikelmanus.

Referenser

- Arenhill Beckman, M. och Tullgren, C. 2015. Barns förståelse av begreppet inflytande. *Barn* 2: 55–72.
- Ball, S.J. 2003. *Class Strategies and the Education Market: The Middle Classes and Social Advantage*. London: Routledge.
- Barnombudsmannen. 2003. *Stress i barns och ungas vardag*. (BR 2003:02). Stockholm: Barnombudsmannen.
- Beach, D. och Sernhede, O. 2012. Learning processes and social mobilization in a Swedish metropolitan hiphop collective. *Urban Education* 47(5): 939–958.
- Berntsson, L.T. och Ringsberg, K.C. 2014. Swedish parents' activities together with their children and children's health: a study of children aged 2–17 years. *Scandinavian Journal of Public Health* 42(15): 41–51.
- Einarsdottir, J., Dockett, S. och Perry, B. 2009. Making meaning: children's perspectives expressed through drawings. *Early Child Development and Care* 179(2): 217–232.
- Fairclough, N. 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Florin, C. och Nilsson, B. 2000. "Något liknar en oblodig revolution" – Jämställdhetens politisering under 1960- och 70-talen. (Jämställdhetskommittén). Umeå: Umeå universitet.

- Garcia, P. 2015. Parent-child leisure activities and cultural capital in the United Kingdom: the gendered effects of education and social class. *Social Science Research* 52: 290–302.
- Griffiths, M. 2011. Favoured free-time: comparing children's activity preferences in the UK and the USA. *Children & Society* 25: 190–201.
- Harju, A. 2013. Skola och föräldrar med knapp ekonomi. I: A. Harju och I. Tallberg Broman, red. *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Harcourt, D. och Hägglund, S. 2013. Turning the UNCRC upside down: a bottom-up perspective on children's rights. *International Journal of Early Years Education* 21(4): 286–299.
- Hellman, A. och Odenbring, Y. 2017. Becoming a "real boy": constructions of boyness in early childhood education. I: C. Haywood och T. Johansson, red. *Marginalized Masculinities. Contexts, Continuities and Change*. London: Routledge.
- Hofferth, S.L. och Sandberg, J.F. 2001. Changes in American children's time, 1981–1997. *Children at the Millennium: Advances in Life Courses Research* 6: 193–229.
- Johansson E. 2008. "Gustav får visst sitta i tjejsoffan!" *Etik och genus i förskolebarns världar*. Stockholm: Liber.
- Lareau, A. 2000. Social class and the daily lives of children. A study from the United States. *Childhood* 7(2): 155–171.
- Kragh-Müller G. och Isbell R. 2010. Children's perspectives on their everyday lives in child care in two cultures: Denmark and the United States. *Early Childhood Education Journal* 39: 17–27.
- Markström, A-M. 2011. "Soft governance" i förskolans utvecklingssamtal. *EduCare* 2: 57–75.
- Milner HR. och Lomotey K., red. 2014. *Handbook of Urban Education*. Routledge.
- Näsman, E. 2012. *Barnfattigdom – om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv*. Gothia Förlag.
- Odenbring, Y. 2014. *Barns könade vardag. Om [ol]jämsättelhet i förskola, förskoleklass och skola*. Stockholm: Liber.
- Odenbring Y, Johansson T, Hammarén N. och Lunneblad J. 2016. The absent victim: schools' assessment of the "victimization process". *Urban Education*: 1–22.
- Odenbring, Y., Johansson, T. och Lunneblad, J. 2016. Blaming and framing the family: urban schools and school officials talk of neglecting parents. *The Urban Review* 48(3): 484–498.
- Odenbring, Y. och Lappalainen, S. 2013. In "the educational twilight zone": gendered pedagogy and constructions of the ideal pupil in the transition from pre-primary education to compulsory schooling in Finland and Sweden. *Nordic Studies in Education* 33(4): 329–343
- Popkewitz, T. 2003. Governing the child and pedagogicalization of the parent: a historical excursus into the present. I: M. N. Bloch, K. Holmlund, I. Moqvist och T. Popkewitz, red. *Governing Children, Families and Education*. New York: Palgrave Macmillan.
- Qvortrup J. 1993. Societal position of childhood: the international project childhood as a social phenomenon. *Childhood* 1: 119–124.
- Roets, G., Cardoen, D., Bouverne-De Bie, M. och Roose, R. 2015. We make the road by walking: challenging conceptualisations of leisure time for children in poverty. *Children & Society* 29: 277–287.
- SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Skår, M. och Krogh, E. 2009. Changes in children's nature-based experiences near home: from spontaneous play to adult-controlled, planned and organised activities. *Children's Geographies* 7(5): 339–354.
- Sonenstein, F L., Gates G J., Schmidt, S. och Bolshun, N. 2002. *Primary Child Care Arrangements of Employed Parents: Findings From the 1999 National Survey of America's families*. Washington DC: The Urban Institute.

Tomanovi, S. 2004. Family habitus for the cultural context for childhood. *Childhood* 11(3): 339–360.

Vetenskapsrådet. 2011. *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

UNICEF. 2014. *I välfärdens utkant. Om ensamstående mödrar med socialbidrag och deras barn*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Ylva Odenbring är fil.dr. och docent i pedagogik. Odenbring är barn- och ungdomsforskare och studerar frågor relaterade till social rättvisa i förskola, förskoleklass och skola. Framför allt studerar Odenbring frågor som rör genus och social klass i utbildning. Hennes forskning är publicerad i en rad olika internationella tidskrifter, som till exempel: *International Journal of Early Childhood; Inquiry and Education; The Urban Review* och *Urban Education*. Därtill har hon skrivit läroboken *Barns könade vardag. Om (o)jämsställdhet i förskola, förskoleklass och skola* (Liber).

Ylva Odenbring, Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande (IPKL), Göteborgs universitet, Box 300, SE-405 30 Göteborg, Sverige. E-mail: ylva.odenbring@gu.se